

Maktab yoshidagi bolalarni badiiy-estetik tarbiyalash nazariyasi va amaliyoti muammolariga munosabatni shakllantirish

Gulshan Ramazonovna Ne'matova
Buxoro psixologiya va chet tillar instituti

Annotatsiya: Maqolada shaxsiyat va estetik madaniyatni shakllantirishning eng qulay yoshi, boshlang'ich maktabda muhimdir. Tabiatning, atrofdagi odamlarning, narsalarining go'zalligini his qilish bolada alohida emotsional-ruhiy holatlarni yuzaga keltiradi, hayotga bevosita qiziqish uyg'otadi, qiziquvchanlikni kuchaytiradi, tafakkur, xotira, iroda va boshqa psixik jarayonlarni rivojlantiradi. Badiiy-estetik ta'lim - go'zallik tuyg'usini maqsadli ravishda tarbiyalash, san'at va hayotdagi go'zallikni idrok etish va ko'rish, unga baho berish qobiliyatini shakllantirish jarayonidir. Badiiy-estetik tarbiyaning vazifasi badiiy didni shakllantirishdan iborat. Badiiy-estetik ta'lim tizimi sizni atrofdagi go'zallikni, atrofdagi haqiqatda ko'rishga o'rgatish uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: badiiy-estetik tarbiya, go'zallikni idrok etish, estetik ta'lim tizimi, emotsional-ruhiy holat, nazariyasi va amaliyoti muammolari

Theory of artistic and aesthetic education of school-age children and forming an attitude to the problems of practice

Ne'matova Gulshan Ramazonovna
Bukhara Psychology and Foreign Languages Institute

Abstract: In the article, the most favorable age for the formation of personality and aesthetic culture is important in primary school. Feeling the beauty of nature, surrounding people, things creates special emotional and mental states in the child, arouses direct interest in life, increases curiosity, develops thinking, memory, will and other mental processes. Artistic and aesthetic education is a process of purposeful education of the sense of beauty, formation of the ability to perceive and see beauty in art and life, and to evaluate it. The task of artistic and aesthetic education is to form artistic taste. The art-aesthetic education system is designed to teach you to see the beauty around you, the reality around you.

Keywords: artistic-aesthetic education, perception of beauty, aesthetic education system, emotional-mental state, problems of theory and practice

Keyingi yillarda voqelikka munosabatni shakllantirishning eng muhim vositasi, axloqiy va aqliy tarbiya vositasi sifatida badiiy-estetik ta'lim nazariyasi va amaliyoti muammolariga e'tibor kuchaydi, rivojlangan, ma'naviy jihatdan boy shaxs. Ko'pgina yozuvchilar, o'qituvchilar va madaniyat arboblarining ta'kidlashicha, shaxsiyat va estetik madaniyatni shakllantirish, ayniqsa, buning uchun eng qulay yoshda, boshlang'ich mактабда muhimdir. Tabiatning, atrofdagi odamlarning, narsalarning go'zalligini his qilish bolada alohida emotсional-ruhiy holatlarni yuzaga keltiradi, hayotga bevosita qiziqish uyg'otadi, qiziquvchanlikni kuchaytiradi, tafakkur, xotira, iroda va boshqa psixik jarayonlarni rivojlantiradi. Badiiy-estetik ta'lim - go'zallik tuyg'usini maqsadli ravishda tarbiyalash, san'at va hayotdagi go'zallikni idrok etish va ko'rish, unga baho berish qobiliyatini shakllantirish jarayonidir. Badiiy-estetik tarbiyaning vazifasi badiiy didni shakllantirishdan iborat. Shuning uchun ham badiiy-estetik tarbiyaning maqsad va vazifalari muammosi alohida e'tiborni talab qiladi. Badiiy-estetik ta'lim tizimi sizni atrofdagi go'zallikni, atrofdagi haqiqatda ko'rishga o'rgatish uchun mo'ljallangan. Bu tizim bolaga eng samarali ta'sir ko'rsatishi va o'z maqsadiga erishishi uchun B.M.Nemenskiy quyidagi xususiyatni ta'kidlab o'tgan: "Badiiy-estetik ta'lim tizimi, eng avvalo, bir butun bo'lishi, barcha o'quv predmetlarini, sinfdan tashqari mashg'ulotlarni, barcha ijtimoiy faoliyatni birlashtirishi kerak. mакtab o'quvchilarining hayoti, bu erda har bir fan, har bir faoliyat turi o'quvchining estetik madaniyati va shaxsini shakllantirishda o'ziga xos aniq vazifaga ega. Har qanday tizimning o'z yadrosi, asosi bor. Badiiy-estetik tarbiya tizimida san'atni shunday asos sifatida ko'rishimiz mumkin: musiqa, me'morchilik, haykaltaroshlik, rassomlik, raqs, kino, teatr va badiiy ijodning boshqa turlari. Buning sababini bizga Platon va Hegel bergan. Ularning qarashlaridan kelib chiqib, san'at fan sifatida estetikaning asosiy mazmuni, go'zallik esa asosiy estetik hodisa ekanligi aksiomaga aylandi. San'at shaxsiy rivojlanish uchun katta imkoniyatlarni o'z ichiga oladi. Yuqoridagilarning barchasidan shunday taxmin qilish mumkinki, boshlang'ich sinf o'quvchisini insoniyatning san'atda to'plangan boy tajribasi bilan tanishtirish orqali yuksak axloqli, bilimli, serqirra zamonaviy shaxsni tarbiyalash mumkin. Ushbu taxmin tadqiqot mavzusini aniqladi: "Qo'shimcha ta'limda badiiy-estetik ta'lim". muassasadagi kichik mакtab o'quvchilarini Tadqiqotning qarama-qarshiligi: kichik mакtab o'quvchilarini badiiy-estetik tarbiyalash qo'shimcha ta'lim muassasalari faoliyatining yo'nalishlaridan biri ekanligi va ushbu jarayonni uslubiy ta'minlash etarli darajada ishlab chiqilmaganligi o'rtasida.

Tadqiqot muammosi: qo'shimcha ta'lim muassasasi sharoitida boshlang'ich mакtab yoshidagi bolalarni badiiy va estetik tarbiyalashning mazmuni qanday bo'lishi kerak?

O'rganish ob'ekti: kichik mакtab o'quvchilarini tarbiyalash jarayoni.

Tadqiqot mavzusi: kichik maktab o‘quvchilarini badiiy va estetik tarbiyalash. Tadqiqot maqsadi: o‘rganilgan nazariya va eksperimental tadqiqotlar asosida kichik maktab o‘quvchilarini badiiy va estetik tarbiyalash dasturini ishlab chiqish. Tadqiqot gipotezasi: agar bolalarning yosh xususiyatlarini, qo‘srimcha ta’lim muassasasining o‘ziga xosligi va shartlarini hisobga olgan holda tegishli dastur ishlab chiqilsa, ehtimol kichik maktab o‘quvchilarining badiiy va estetik tarbiyasi samarali bo‘ladi.

Tadqiqot maqsadlari:

- 1) qo‘srimcha ta’lim muassasasi faoliyatining maqsad va vazifalarini aniqlash;
- 2) boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlarini berish;
- 3) badiiy-estetik tarbiya tushunchasini ochib beradi;
- 4) ta’lim tashkilotida bolalarni badiiy-estetik tarbiyalash ishlarni tahlil qilish.
- 5) badiiy-estetik tarbiya darajasini aniqlash uchun boshlang‘ich maktab yoshidagi bolalarning badiiy-estetik tarbiyasi diagnostikasini o‘tkazish. Tadqiqot usullari:

- umumlashtirish, tizimlashtirish, tahlil qilish, sintez qilish;
- bolalar faoliyati mahsulotlarini so‘roq qilish, sinovdan o‘tkazish, tahlil qilish.

O‘zbekistonda bu yagona ta’lim turi bo‘lib, uni tugatgandan so‘ng ta’lim darajasi oshmaydi. Qo‘srimcha ta’lim uzlusiz ta’lim tizimi va ta’lim tuzilmasida muhim o‘rin tutadi. Zamonaviy dunyoda qo‘srimcha ta’limning roli, uning quyidagi muhim maqsadlarini belgilaydilar:

- bolaning shaxsiy qiziqishlari, ehtiyojlari va qobiliyatlariga e’tibor qaratadi;
- bola tanlash erkinligi, faoliyat turi va ko‘lamiga ega;
- bolaning erkin o‘zini o‘zi belgilash va o‘zini o‘zi anglash imkoniyati;
- ta’lim, tarbiya va rivojlanishning birligi; - o‘quv jarayonining amaliy va faoliyat asoslari. Yuqorida xususiyatlar bolalar uchun qo‘srimcha ta’limning kontseptual asosidir. U, o‘z navbatida, gumanistik pedagogikaning asosiy tamoyillariga mos keladi. Bularga, birinchi navbatda, insonning o‘ziga xosligi va o‘zini o‘zi qadrlashini, uning o‘zini o‘zi anglash huquqini tan olish kiradi. Ikkinchidan, o‘qituvchi va bolaning shaxsiy teng pozitsiyasi, uning o‘zini o‘zi anglash huquqi. Shuningdek, o‘qituvchi bolaning manfaatlari e’tibor qaratishi, unda hurmatga loyiq insonni ko‘rishi kerak. Qo‘srimcha ta’lim muassasalarida o‘quv jarayoni ma’lum tamoyillar asosida quriladi:
- umummadaniy inson qadr-qimmati qadrini tasdiqlovchi insonparvarlik tamoyili. Unda tarixiy qadriyatlar, ularning san’at, fan va madaniyat rivojidagi ahamiyati;
- bola markazlashtirilganlik printsipi. Ustuvorlik bolaning manfaatlari bo‘lib, u o‘z navbatida o‘quv jarayonining teng huquqli sub’ektiga aylanishi kerak;
- demokratiya tamoyili. Har bir bola shaxsiy rivojlanish yo‘lini tanlash huquqiga ega;

- jamiyat ehtiyojlari va o‘quvchi shaxsiga yo‘naltirilgan madaniy muvofiqlik printsipi. Ijtimoiy-madaniy muhit va shaxs birlashishi, bolalarning zamonaviy jamiyat sharoitlariga moslashishi kerak;
- tabiatga moslik tamoyili. Talabalarning individual va yosh xususiyatlarini e’tiborsiz qoldirib bo‘lmaydi, ularni turli faoliyat turlariga kiritishda hisobga olish kerak;
- ta’limni differentsiallashtirish va individuallashtirish tamoyili.

Faoliyatning turli sohalaridagi qobiliyat va qobiliyatlarni aniqlash va rivojlantirish kerak. Bolalarning shaxsiy qiziqishlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda, ularning rivojlanishini ta’minalash kerak.

- bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan ijodkorlik tamoyili;
- izchillik tamoyili - bilimning uzluksizligi;

- hamkorlik tamoyili. Kattalar va bolaning birgalikdagi faoliyati alohida ahamiyatga ega. Qo‘srimcha ta’lim - bu umrbod ta’lim sharoitida boluning shaxsiy rivojlanishining shartidir. Eng avvalo, uning yordamida bilimlar tizimi shakllanadi. Bu sizga dunyoning to‘liq tasvirini yaratishga imkon beradi. Bolaga o‘z qobiliyatlarini va moyilliklarini amalga oshirish osonroq. Qo‘srimcha ta’lim bo‘s sh vaqtin ta’lim faoliyatining turli shakllari bilan uyg‘unlashtirishning yaxlitligini ta’minalaydi. Bolada quyidagi asosiy kompetensiyalar ham shakllanadi: - kognitiv faoliyat kompetensiyasi. Kognitiv muammolarni qo‘yish va hal qilish, muammoli vaziyatda nostandart yechim topish qobiliyati; - amaliy faoliyatda kompetentsiya, kuzatish va aks ettirish qobiliyatiga javobgarlik, eksperimental tadqiqot, modellashtirish, loyihalash mahorati; - axborot texnologiyalari bo‘yicha kompetentsiya. Axborot madaniyatini va axborotni o‘zgartirish qobiliyatini o‘zlashtirish. Qo‘srimcha ta’lim bolalarning jamiyatga moslashuvi muammolarini hal qilishi, kasbga yo‘naltirish uchun mas’ul bo‘lishi, qobiliyatli va iqtidorli bolalarni aniqlash va qo‘llab-quvvatlashi, shuningdek, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda dasturni amalga oshirishi kerak. Bolalarga qo‘srimcha ta’lim berish - bu maqsadli tarbiya jarayoni. U qo‘srimcha ta’lim dasturlari va xizmatlari, shuningdek, shaxs manfaatlarini ko‘zlab asosiy ta’lim dasturlari doirasidan tashqariga chiqadigan axborot va ta’lim faoliyati orqali amalga oshiriladigan o‘rganish va shaxsiy rivojlanishga yordam beradi. Bolalar uchun qo‘srimcha ta’limni ta’lim standartlari imkoniyatlarini kengaytirish uchun mas’ul bo‘lgan 8-asosiy ta’limga qo‘srimcha sifatida belgilash mumkin emas. Uning asosiy vazifasi bolalarning dinamik va doimiy o‘zgaruvchan individual ijtimoiy-madaniy va ta’lim ehtiyojlarini qondirishdir. Fan qo‘srimcha ta’limni “O‘zbekistonda ta’limning yaqin rivojlanish zonasasi” va “ta’limning alohida qimmatli turi” deb hisoblaydi. Bolalar uchun qo‘srimcha ta’lim turlari - ular doimo rivojlanib boradi va bolalarning individual ijodiga qaratilgan. Qo‘srimcha ta’limni tahlil qilib, shuni xulosa

qilishimiz mumkinki, hozirgi bosqichdagi qo'shimcha ta'lim turlari uchta yo'nalishni o'z ichiga oladi: - qo'shimcha ta'lim bo'limlarining hududiy tarmoqlari;

- qo'shimcha ta'lim tizimining ishchilarini va mutaxassislaridan iborat kadrlar;
- individual o'qituvchilarning original dasturlari orqali ta'lim mazmuni.

Qo'shimcha ta'lim yordamida bola hayotning ma'nosini o'rghanadi va asosiy bilimlarni oladi. Muayyan markazda tashkil etilgan qo'shimcha ta'lim turi asosiy rol o'ynamaydi. Asosiy komponent - o'qituvchining bolalarga ta'lim berish istagi. Ko'p sonli talabalarga turizm, o'lkashunoslik, ekologik va biologik faoliyat, badiiy va texnik ijodkorlik, sport va ilmiy tadqiqotlar bilan shug'ullanish imkoniyati beriladi. Bularning barchasi zamonaviy qo'shimcha ta'lim tizimi tufayli amalga oshirilmoqda. Bolalar o'zlarining qiziqishlari, potentsial imkoniyatlari va istaklari asosida ta'limni tanlashlari mumkin. Bolalarga qo'shimcha ta'lim pedagogik hodisa sifatida asosiy ta'limga nisbatan bir qator afzallikkarga ega:

1) ta'lim xizmatlariga talab doimiy ravishda o'zgarib turadi, qo'shimcha ta'lim tezda javob beradi. Shuningdek, u jamiyatning ham ota-onalar, ham bolalar ehtiyojlarini qondiradi;

2) ta'lim mazmunini shakllantirishga ijodiy yondashadi. Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim standartlar doirasida ishlamaydi. U boshqa yo'nalishga ega va faqat bolaning qiziqishlari va ehtiyojlari bilan belgilanadi;

3) o'rghanishga individual yondoshadi. Shunday qilib, 11-12 talabandan iborat guruhda har bir kishi uchun qo'shimcha ta'lim dasturlarini o'rghanish tezligi va hajmini individual ravishda sozlash mumkin;

4) o'qitishda faollik yondashuvi chuqur singdirilgan. Amaliyotga e'tibor berish bolalar uchun qo'shimcha ta'limning asosiy mazmunidir. Bolada qidiruv sharoitida mustaqil harakat qilish, mehnat, tabiat va boshqalar bilan o'zaro munosabatda bilim olish imkoniyati mavjud. Shu bilan birga, bunday treningning maqsadi har bir kishida olingan aniq bilimlardan foydalanish qobiliyatini shakllantirishdir. Bola nafaqat bilim bilan qurollanishi va uni to'plashi kerak;

5) bolaning shaxsiyatini rivojlantirish psixologik yordam bilan tashkil etilishi mumkin. Ijtimoiylashuv jarayoni sodir bo'lganda, bolalar psixologik yordam orqali jamiyat bilan munosabatlarda uyg'unlikni ta'minlaydi;

6) bolalar kasbiy ta'lim olishlari mumkin. Mutaxassislarining fikriga ko'ra, bolalarning atigi 40 foizida kasbiy faoliyatga moyillik va qiziqish bor, 60 foizi esa aksincha. Shuning uchun, muktab yoshidan boshlab, bolaning shaxsiy potentsial qobiliyatlarini kashf etish va amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lishi muhimdir. Makkabning oxiriga kelib, bola jamiyatdagi haqiqiy hayotga yaxshi tayyorlanadi. U madaniyatli va axloqiy usullar orqali o'z maqsadlarini belgilash va unga erishish ko'nikmalariga ega bo'ladi.

7) bola faoliyat sohasi va turini erkin tanlashi mumkin. Bola bu imkoniyatni anglab etgach, u o‘z qiziqishlaridan kelib chiqqan holda faoliyat bilan shug‘ullanadi. Bundan tashqari, o‘z qobiliyatiga muvofiq muvaffaqiyatga erishish uchun sharoitlar yaratiladi va majburiy o‘quv fanlari bo‘yicha ishslash darajasi muhim emas;

8) qo‘srimcha ta’lim masofaviy ta’limni rivojlantirishga imkon beradi;

9) bolalar uchun qo‘srimcha ta’lim muassasalari zamonaviy texnik bazaga ega. Ko‘p yo‘nalishlilik va o‘zgaruvchanlik bolalar uchun qo‘srimcha ta’limning o‘ziga xos xususiyati hisoblanadi. Qo‘srimcha ta’lim ko‘plab yo‘nalishlarga ega, ammo ulardan eng istiqbolilari:

- ilmiy-texnikaviy;
- harbiy-vatanparvarlik;
- badiiy va estetik;
- madaniy;
- tabiatshunoslik;
- ekologik va biologik;
- jismoniy tarbiya va sport;
- ijtimoiy-pedagogik;
- turizm va o‘lkashunoslik.

Bolalar uchun qo‘srimcha ta’lim muassasalari ta’lim sifatida belgilanadi. qo‘srimcha ta’lim tashkilotlari Qo‘srimcha ta’limni ta’minlaydigan ta’lim tashkilotlarining turlari ham qonun hujjatlariga muvofiq belgilanadi. Qo‘srimcha ta’limni tashkil etishning asosiy maqsadi qo‘srimcha umumiy ta’lim dasturlari bo‘yicha amalga oshiriladigan tadbirdir. Qonun hujjatlarida belgilanganidek, ta’lim tizimiga san’at, jismoniy tarbiya va sport yo‘nalishlari bo‘yicha qo‘srimcha umumiy ta’lim dasturlari kiritiladi, ular shaxsning kasbiy shaxs sifatida kamol topishi bosqichlarining uzluksizligi va uzluksizligi tamoyiliga asoslanadi; . Qonundan kelib chiqib aytish mumkinki, san’at, jismoniy tarbiya va sport sohasida qo‘srimcha kasbiy tayyorgarlik dasturlari va umumiy rivojlanish dasturlari amalga oshirilmoqda. Shunday qilib, san’at yo‘nalishi bo‘yicha qo‘srimcha kasbiy tayyorgarlik dasturining maqsadi erta yoshda iqtidorli bolalarni o‘z vaqtida aniqlash va ularning ta’lim olishi uchun sharoit yaratishdir. Bola tanlangan faoliyat turi bo‘yicha bilim, ko‘nikma va malakalarni oladi, kasbiy ta’lim olishga tayyorgarlik ko‘riladi. San’at sohasidagi qo‘srimcha kasbiy tayyorgarlik dasturlari ikki turdag'i ta’lim tashkilotlarida amalga oshirilishi mumkin. Birinchisi, bolalarga qo‘srimcha ta’lim berish uchun bunday ta’lim tashkilotlarini o‘z ichiga oladi san’at turlari bo‘yicha bolalar san’at maktablari. Ikkinchisi, san’at sohasidagi integratsiyalashgan ta’lim dasturlarini ham, san’at sohasidagi o‘rta kasb-hunar ta’limi dasturlarini ham o‘z ichiga olgan kasbiy ta’lim tashkilotlarini o‘z ichiga oladi. Jismoniy tarbiya va sport sohasida qo‘srimcha umumiy rivojlantirish va kasbiy tayyorgarlik dasturlari amalga oshiriladi, ular jismoniy tarbiya

va sportning qo'shimcha umumiyligi ta'lim dasturiga kiradi. Ta'lim muassasasini tashqaridan yaratish sodir bo'lmaydi. Uning paydo bo'lishi murakkab jarayonning paydo bo'lishi va o'zini o'zi rivojlantirish natijasidir. Jarayon kontekstga xos bo'lib, muayyan kattalar va bolalarning ehtiyojlari va manfaatlarini hisobga oladi. Shuning uchun har bir bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasasi o'ziga xos tarzda noyobdir. U boshqalardan nafaqat mazmuni, balki tashkiliy tuzilishi bilan ham farqlanadi. Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasalarining har biri o'z faoliyatini tashkil etishda shaxsiy rivojlanish xususiyatlari, sifat xususiyatlari, atrofdagi jamiyatga, uning ehtiyojlariga, shuningdek jamiyatning boshqa muassasalar bilan o'zaro munosabatlariga asoslanadi. Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimining yuqoridagi xususiyatlari bilan birgalikda uning asosiy funktsiyalarini aniqlash mumkin:

- Yangi bilimlarni egallashga yordam beradi;
- Bola madaniyatga qo'shiladi;
- Kognitiv soha rivojlanmoqda;
- Bolaning shaxsiy o'sishi uchun zarur sharoitlar yaratilgan;
- O'z taqdirini o'zi belgilash va o'z-o'zini rivojlantirish amalga oshiriladi;
- Ijodiy qobiliyatlar ochiladi;
- Asosiy ta'lim to'ldiriladi va chuqurlashtiriladi;
- Bola uchun oldindan kasbiy o'zini o'zi belgilash uchun sharoitlar yaratiladi;
- Dam olish tadbirleri tashkil etiladi;
- Bu xususiyatlarning barchasi birlashtirilgan, ularning maqsadi shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashdir. Shunday qilib, bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasalari o'z oldiga bolalarga zamonaviy sifatli, qulay va samarali qo'shimcha ta'lim berishni maqsad qilib qo'ygan degan xulosaga kelishimiz mumkin. Bu maktabdan tashqari ta'lim va ta'lim faoliyatining turli sohalarida qo'shimcha ta'limning eng yaxshi an'analarini saqlashga asoslanadi.

Foydalilanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. *Science and Education* 3 (5), 1556-1561
2. КБ Холиков. Тяготение основа-основ в музыкальной композиции. *Scientific progress* 2 (4), 459-464
3. КБ Холиков. Вокальная культура как психологический феномен. Актуальные вопросы психологии, педагогики, философии 2 (11), 118-121
4. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
5. КБ Холиков. Три новые версии дефиниции формулировки мажора и минора. *Scientific progress* 5 (11), 150-157

6. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
7. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способом деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
8. КБ Холиков. Обобщенные функции связок при исполнении академического пения включающей преобразования фальцета и вибрационной функции. *Science and Education* 5 (11), 287-292
9. КБ Холиков. Искаjения при синхронном направлении двух голосов в одновременной системе контрапункта и их решение. *Science and Education* 5 (11), 143-149
10. КБ Холиков. Педагогическое корректирование психологической готовности ребенка к обучению фортепиано в музыкальной школе. *Science and Education* 4 (7), 332-337
11. КБ Холиков. Процесс исследования разными методами высшей нервной деятельности. *Science and Education* 5 (11), 113-118
12. КБ Холиков. Прослушка классической музыки и воздействия аксонов к нервной системе психологического и образовательного процесса. *Science and Education* 4 (7), 142-153
13. КБ Холиков. Новые мышление инновационной деятельности по музыкальной культуры в вузах Узбекистана. *Science and Education* 4 (7), 121-129
14. К.Б. Холиков. Отличие музыкальной культуры от музыкального искусства в контексте эстетика. *Science and Education* 3 (5), 1562-1569.
15. КБ Холиков. Модели информационного влияния на музыку управления и противоборства. *Science and Education* 4 (7), 396-401
16. КБ Холиков. Измерение эмоции при разучивании музыки, функция компонентного процессного подхода психологического музыкального развития. *Science and Education* 4 (7), 240-247
17. КБ Холиков. Манера педагогической работы с детьми одарёнными возможностями. *Science and Education* 4 (7), 378-383
18. КБ Холиков. Внимания музыканта и узкое место захвата подавление повторения, сходство многовоксельного паттерна. *Science and Education* 4 (7), 182-188
19. КБ Холиков. Сравнение систематического принципа музыкально психологического формообразования в сложении музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
20. КБ Холиков. Мозг и музыкальный разум, психологическая подготовка детей и взрослых к восприятию музыки. *Science and Education* 4 (7), 232-239
21. К.Б. Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education*. 3 (3), 1026-1031.

22. КБ Холиков. Характеристика психологического анализа музыкальной формы, измерение ракурса музыкального мозга. *Science and Education* 4 (7), 214-222
23. КБ Холиков. Абстракция в представлении музыкально-психологического нейровизуализации человека. *Science and Education* 4 (7), 252-259
24. КБ Холиков. Ответ на систему восприятия музыки и психологическая состояния музыканта. *Science and Education* 4 (7), 289-295
25. КБ Холиков. Проект волевого контроля музыканта и воспроизводимость музыкального произведения. *Science and Education* 4 (7), 189-197
26. КБ Холиков. Психика музыкальной культуры и связь функции головного мозга в музыкальном искусстве. *Science and Education* 4 (7), 260-268
27. КБ Холиков. Система грамматических форм полифонии, свойственных для классической многоголосной музыки. *Science and Education* 5 (11), 137-142
28. КБ Холиков. Механизмы взаимодействия между психическими и нейронными состояниями. *Science and Education* 5 (6), 178-184
29. КБ Холиков. Психофизиологическая перестройка нейрона во время изучения музыкального произведения. *Science and Education* 5 (6), 123-128
30. КБ Холиков. Музыкальная идея и создание новых идей, его развитие. *Science and Education* 5 (6), 129-136